

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Greenpeace Norden kiittää lausuntopyynnöstä koskien vanhojen metsien kriteereitä Suomessa.

Yhteenvetona toteamme seuraavaa:

Hallituksen ehdotus uusiksi vanhojen metsien kriteereiksi johtaisi vanhojen metsien valmiiksi pienen määrän hupenemiseen entisestään, joten sitä ei voi hyväksyä.

Hallituksen esitys on hallitusohjelman, EU:n biodiversiteettistrategian sekä Suomen kansainvälisten biodiversiteettisitoumusten vastainen ja siksi palautettava uuteen valmisteluun.

Hallituksen tulee säilyttää suojelubiologisesti kestävät ja mielekkäät suojelukriteerit, joiden avulla kaikki jäljellä olevat vanhat metsät ja luonnontilaiset metsät voidaan saada kattavasti ja pysyvästi suojaan hakkuilta.

Kriteeristön ja suojelupäätösten tulee nojata aiemmin Suomessa käytettyyn luonnonmetsien ja vanhan metsän kriteeristöön ja jo tehtyihin maastoinventointeihin. Kriteereiden tulee olla tiedepohjaiset ja mahdollistaa luontokadon pysäyttäminen Suomen metsissä, kotimaisten ja kansainvälisten sitoumusten mukaisesti. Niiden soveltamisen vaikutusarvioineen tulee olla läpinäkyvää.

Saamelaisalueilla kriteerit ja niiden soveltaminen tulee neuvotella saamelaisosapuolten kanssa, saamelaiskäräjälain 9 §:n ja FPIC- periaatteen mukaisesti.

Yleistä

Suomi yhdessä muiden EU:n jäsenmaiden kanssa on sitoutunut suojelemaan tiukasti kaikki jäljellä olevat luonnontilaiset metsät (primary forests) ja vanhat metsät (old-growth forests) - ei ainoastaan osaa niistä. Suomella yhdessä Ruotsin kanssa on erityisvastuu EU:n boreaalisten metsien suojelussa.

Lausuntopyyntöä esitetään, että näiden metsien suojelua "tavoitellaan". Huomautamme, että Suomi on EU:n jäsenmaana sitoutunut niiden suojeluun. Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät on näin ollen yksiselitteisesti kartoitettava ja suojeltava kattavasti. "Luonnontilaisten vanhojen metsien" lisäksi on suojeltava myös "muut komission ohjeen tarkoittamat vanhat metsät", joita on enemmän, kuten Syken ja Luken kriteeriraportti (s. 17, kuva 2) muistuttaa. Jos tarkastelu rajataan hallituksen esityksen mukaisesti vain metsiin, jotka ovat yhtä aikaa sekä hyvin vanhoja että luonnontilaisia, Suomi toimii EU:n biodiversiteettistrategian vastaisesti.

Luonnontilaisten metsien suojelu tulee toteuttaa perustuen FAO:n määrittelemiін kriteereihin ja vanhojen metsien suojelu erikseen kansallisesti Suomessa määritettäviін kriteereihin, joiden tulee pohjata tiedelähtöisesti Euroopan komission ohjeeseen (SWD(2023) 62 final), Suomessa aiemmin käytettyyn vanhan metsän kriteeristöön ja jo tehtyihin maastoinventointeihin.

On säilytettävä ekologisesti mielekkäät kriteerit

Vanhan metsän kriteereiksi esitetyt puuston ikäraajat ja kuolleen puun tilavuudet ovat aivan liian korkeita. Ehdotetuilla kynnyksarvoilla suuri osa Suomen metsäluonnon turvaamisen kannalta riittävän vanhoista, pysyvän tiukan suojelun ulkopuolisista metsistä jää suojelun ulkopuolelle - EU:n biodiversiteettistrategian ja Orpon hallituksen ohjelman vastaisesti.

Hallitus esittää, että metsien suojelukynnys nostettaisiin aiempaa huomattavasti korkeammalle kiristämällä kriteereitä nykyistä huomattavasti ahtaammalle. Tälle ei ole mitään luonnontieteellä perusteltavaa syytä. Greenpeace vetoaakin hallitukseen, jotta se säilyttäisi suojelubiologisesti mielekkäät kriteerit nojaten kriteeristöön, jota Suomessa on tähänkin mennessä käytetty, mukaan lukien Vanhojen metsien suojeluohjelma, METSO-kriteerit ja Boreaaliset luonnonmetsät – luontodirektiivin luontotyyppin 9010* inventointiohjeet. Kuten Syken ja Luken kriteeriraportin (Syrjänen, K. et al. 2024) analyysi osoittaa, nämä aiemmat vanhojen ja runsaslahopuustoisten metsien inventointiohjeet vastaavat Euroopan komission ohjeistusta hyvin. Olemassa olevasta kriteeristöstä voidaan johtaa määritelmiä komission ohjeistuksen mukaisille indikaattoreille, ml. iälle

ja lahoppuun määrälle ja laadulle, kuten Syken ja Luken kriteeriraportin taulukko 4 sivulla 45 havainnollistaa. Nämä määritelmät poikkeavat huomattavasti hallituksen esittämistä uusista kynnysarvoista. Greenpeace painottaa tärkeyttä säilyttää mielekkäät kriteerit olemassa olevien inventointiohjeiden pohjalta.

Greenpeace huomauttaa, että Metsähallitus Oy itse omassa tuoreessa Ympäristöoppaassaan (2024) ohjeistaa käyttämään aarniometsien, runsalahoppuustoisten kangasmetsien, vanhojen lehtimetsien ja muiden arvometsien tunnistamisessa apuna METSO-ohjelman luonnontieteellisiä valintaperusteita (Kaukonen, M. et al. 2024). Onkin perin kummallista, miksi Orpon hallitus itse ei käytä ko. kriteereitä vanhojen metsien tunnistamiseen, vaan esittää paljon ahtaampia kriteerejä, joilla arvometsiä rajataan tarkoitushakuisesti suojelun ulkopuolelle.

Mitä tulee hallituksen esittämiin ikärajoihin, jotka on haettu Syken ja Luken taulukoimien raja-arvojen äärimmäisiltä ylärajoilta, haluaa Greenpeace muistuttaa, että kyseisen taulukon (Syrjänen et al 2024. taulukko 2) raja-arvot perustuvat pohjoismaisesta tutkimuskirjallisuudesta koottuihin tietoihin koskien "luonnontilaisten vanhojen metsien" puustoa, ei siis "vanhojen metsien" puustoa, joten niitä ei voi sellaisenaan soveltaa komission ohjeistuksen tarkoittamien "vanhojen metsien" kynnysarvoiksi. Lisäksi iät on taulukossa ilmoitettu "valtapuustolle", mikä nostaa suojelukynnystä entisestään, kun metsänmittauksessa metsien ikä määritetään yleisesti päävaltapuustosta. Luonnontilaisen kaltainen vanha metsä voi olla valtapuustoltaan jopa varsin nuori, mutta silti omata korvaamattomia vanhan metsän piirteitä. Siksi tältäkin osin on syytä pitäytyä vakiintuneessa käytännössä, eikä siirtyä iän määrittämiseen valtapuustosta.

Tarkoituksenmukaiset rajaukset ja kytkeytyneisyys

Yksityismaille esitetään vanhan metsän minimipinta-alaksi Etelä-Suomessa 4 hehtaaria ja Pohjois-Suomessa 8 ha. Greenpeacen näkemyksen mukaan minimipinta-alan asettamiselle ei ole luonnontieteellisiä perusteita, eikä sellaisten asettamiselle löydy tukea EU-komission ohjeistuksesta.

Yleisesti on tarkasteltava kohteiden sijaintia siten, että turvataan niiden kytkeytyminen ympäröivään suojelualueverkostoon ja huomioidaan alueen lähtökohtainen suojelutilanne ja 2030 suojelutavoitteiden kokonaisuus. On luotava riittävän laajoja suojelualueita ja käytäviä suojelualueiden välille sekä huomioitava puskurivyöhykkeet. Tämän takia sekä pienialaisten kohteiden ympärille että kytkeytyneisyyden turvaamiseksi on rajattava myös kohteita, jotka eivät välttämättä täytä kriteereitä, mutta tukevat vanhan metsän lajiston säilymistä ja elpymistä. Tämä on välttämätöntä myös 10 prosentin tiukan suojelun tavoitteen saavuttamiseksi alueellisesti ja metsäluontotyypeittäin kattavasti. Yksityismaiden osalta suojelurahoitus on mitoitettava vastaamaan suojelutarvetta, eikä toisin päin.

Valtionmaiden metsien suojelu

EU:n biodiversiteettistrategian mukaan kaikki EU:n jäljellä olevat vanhat metsät ja luonnontilaiset metsät on saatava tiukan suojelun piiriin. Näin ollen luonnonsuojelulain vahvuiseen suojeluun on saatava paitsi ne valtion vanhat metsät, jotka ovat täysin ilman suojaa (kuten Luonnonmetsä-työryhmän inventoimat metsät ja osa Luonnonmetsät Sápmi -työryhmän inventoimista metsistä) myös ne, jotka on jo aiemmin Metsähallituksen omin päätöksin rajattu pois hakkuista väliaikaisesti tai toistaiseksi pois, esimerkiksi osana alue-ekologista verkostoa, mutta joilta puuttuu tiukan, pysyvän suojelun status. Kaiken kaikkiaan kyse on sadoista tuhansista hehtaareista, joiden määrä tarkentuu saamelaisalueita koskevien kartoitusten ja neuvottelujen myötä. Pelkästään alue-ekologisen verkoston luontokohteiden aarniometsäkuviot, muut luonnontilaiset ja vanhat metsäkohteet sekä pienvesikohteet kattavat 393 000 ha kokonaisuuden (Kärkkäinen et al. 2023) kohteita, joiden arvot on jo kartoitettu ja jotka tulisi siis siirtää suoraan tiukkaan suojeluun ilman lisäkartoituksia.

Esityksessä todetaan, että Luonnonmetsä- ja Sápmi-työryhmän kartoituksissa valtionmaalta löytyneet potentiaaliset kohteet käydään inventoinneissa läpi siltä osin kuin tieto kartoituksista on käytettävissä ja kriteerit täyttävät kohteet suojellaan. Greenpeace huomauttaa, että ei ole mitään mieltä kartoittaa ko. kokonaisuuksia uudelleen, hallituksen esittämin kohtuuttomoin ahtain kriteerein, sillä inventointien arvo on jo valtion omien tutkimuslaitosten toimesta tunnustettu: Syke ja Luke arvioivat kriteeriraportissaan Luonnonmetsät Sápmi-ryhmän inventoinnin vastaavan EU-komission vanhan metsän indikaattoreita ”ylivoimaisesti parhaiten” ja Luonnonmetsä-työryhmän inventoinnin todennäköisesti ”toiseksi parhaiten”. Myös Suomen lakisääteinen Luontopaneeli on suosittanut Luonnonmetsä-työryhmän kartoittamien arvokohteiden suojelua sekä erillisen suojeluprosessin käynnistämistä vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelemiseksi saamelaisalueella (Luontopaneelin julkaisuja 3/2023). Moninkertaisten, päällekkäisten kartoitusten sijaan julkisia varoja on säästettävä suojelualueverkoston mielekkääseen rakentamiseen ja METSO-rahoituksen nostoon, missä yksityismetsänomistajien suojeluhalat ylittävät valtion tarjoaman rahoituksen.

Suojelulinjausten toteutus saamelaisten kotiseutualueella

Saamelaisten kotiseutualueet on tarkasteltava ja neuvoteltava erikseen. Suurin osa Suomen luonnonmetsistä sijaitsee saamelaisten kotiseutualueilla, missä suojeltuja metsiä on jo suhteellisesti paljon, mutta missä pysyvän lisäsuojelun tarvekin on yhä suuri ja hyödyt mittavat ja moninaiset, johtuen alueen erityispiirteistä. Erityisesti saamelaisalueilla yksinkertaistettujen ikä- ja lahopuuarvojen jäykkä soveltaminen ei toimi, vaan alueiden maankäytöstä ja suojelusta tulee sopia Saamelaiskäräjien, Kolttien kyläkokouksen ja alueen paliskuntien kanssa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisen neuvotteluvollisuuden mukaisesti, aitona FPIC-prosessina (Saamelaiskäräjät. 2021), jossa kokonaisvaikutusten arviot on laadittu.

Huomioita kriteerien valmistelusta

Komission ohjeen mukaan vanhan metsän tunnistamisessa käytettävien kansallisten menetelmien tulee perustua ohjeen indikaattoreihin ja olla yhdenmukaisia yhteisen määritelmän kanssa. Lisäksi kansallisten menetelmien tulee pohjautua tieteeseen, olla avoimesti laadittuja ja julkisesti saatavilla. Hallituksen valmistelussa ja Metsähallitus Oy:n toimissa tämä ei ole toteutunut.

Kriteerit on valmisteltu poliittisissa prosessissa, jossa lähtökohtana on ollut, kuinka suuri osuus arvokkaista vanhoista metsistä voidaan biodiversiteettisitoumuksista huolimatta pitää jatkossakin talouskäytössä. Greenpeace kiinnittää huomiota siihen, kuinka Suomen ympäristökeskuksen ja Luonnonvarakeskuksen selvityksen pohjalta ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö laativat kumpikin oman ehdotuksensa vanhan metsän kriteereiksi. Näiden kahden ehdotuksen välinen valinta on ollut hallitukselle puhtaasti poliittinen. Nyt lausuttavaksi annettu esitys on maa- ja metsätalousministeriön ehdotus, joka mahdollistaa vanhojen metsien hupenemisen entisestään ja antaa luontokadon Suomen metsissä jatkaa Suomen kansainvälisten sitoumusten vastaisesti. Suomi pystyy parempaan.

Lähteet:

European Commission (2023). Commission Guidelines for Defining, Mapping, Monitoring and Strictly Protecting EU Primary and Old-Growth Forests. Brussels 20.3.2023. SWD(2023) 62 final.

Kaukonen, M., Thomssen, P.-M., Eskola, T., Herukka, I., Kallio, T., Karppinen, H., Karvonen, L., Korhonen, I. ja Kuokkanen P. (toim.) 2024: Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöopas.

Luontopaneelin julkaisuja 3/2023. Luontotavoitteiden mittareiden ja vertailutilan valinnan merkitys

Saamelaiskäräjät (2021): Opas saamelaisia koskevien oikeusnormien tulkintaan ja soveltamiseen

Syrjänen, K. et al (2024). Luonnontilaiset metsät ja vanhat metsät Suomessa. Euroopan komission ohjeet ja kansallinen tarkastelu. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 2/2024.

Aromaa Juha
Greenpeace Norden